

# Korporatīvā pārvaldība: fokusēšana uz audita komitejām

**Andrejs Ponomarjovs,**

ekonomikas doktors,

Nasdaq Baltic konsultants un pārstāvis Revīzijas konsultatīvajā padomē

# Korporatīvās pārvaldes attīstības tendences: uzlabojumi finanšu ziņošanas procesā (1)

- ▶ Finanšu pārskatu lietotāju uzmanības centrā (gan pasaulē, gan arī Latvijā) joprojām ir publiski kotējamo uzņēmumu finanšu pārskatu kvalitātes jautājumi – to kvalitāte ietekmē investoru un kredītētāju uzticību finanšu pārskatiem, kā arī cenu, kuru viņi gatavi maksāt par pārvedamiem vērtspapīriem un ir vērojama tieša ietekme uz kapitāla izmaksām.
- ▶ Saskaņā ar *Audit Analytics (US)* ziņojuma datiem, 6% no publiski kotējamiem uzņēmumiem sagatavotus finanšu pārskatus sniedz atkārtoti (pat vairākās reizes).

## Korporatīvās pārvaldes attīstības tendences: uzlabojumi finanšu ziņošanas procesā (2)

- ▶ Neskatoties uz to, ka pēdējos gados revīzijas komiteju loma tika atzīta un pieņemta, publiski kotējamo uzņēmumu “pēkšņi” bankroti un apšaubāma grāmatvedības prakse būtiski mazinājusi investoru uzticību kapitāla tirgos.
- ▶ Uzņēmuma *fiasko* gadījumā investoru parasti uzdodamo jautājumu – “kur bija revidenti?” ārvien biežāk papildina vēl viens jautājums: “kur bija ētikas komiteja”?
- ▶ Publiskā un privātā sektora iniciatīvas tika vērstas uz audita komiteju lomu celšanu kompāniju finanšu ziņošanas procesā.

# Vispārējie principi, kuri ir attiecināmi uz Revīzijas komiteju lomu un darbību publiski kotējamos uzņēmumos: prasības galvenajos kapitāla tirgos (1)

- ▶ Katrai publiski kotējamai kompānijai jāizveido Revīzijas komiteja (RK) ar neatkarīgiem speciālistiem.
- ▶ RK parasti ietilpst 3-5 locekļi (min. 3 locekļi), kuri ir neatkarīgi saskaņā ar pielietojamiem listinga standartiem (ņemot vērā arī paredzētos izņēmumus).
- ▶ Visiem RK locekļiem jābūt ar noteikto minimālo zināšanu apjomu finanšu jautājumos un vismaz vienam jābūt ekspertam grāmatvedības vai finanšu vadības jomā.

# Vispārējie principi, kuri ir attiecināmi uz Revīzijas komiteju lomu un darbību publiski kotējamos uzņēmumos: prasības galvenajos kapitāla tirgos (2)

- ▶ Svarīgākais aspekts ir RK locekļu spēja, kopā ar vadību, saprast kompānijas riskus, kas ir saistīti ar biznesa profilu, un piemērot viņu kompetenci un spriedumus jautājumos, kuri ir RK kompetencē.
- ▶ RK ir atbildīga par pārraudzību pār uzņēmuma finanšu ziņošanas procesu. Attiecīgās primārās RK funkcijas ir sekojošas:

# Vispārējie principi, kuri ir attiecināmi uz Revīzijas komiteju lomu un darbību publiski kotējamos uzņēmumos: prasības galvenajos kapitāla tirgos (3)

- 1) Riska profils;
- 2) Ārējie revidenti;
- 3) Ārējo revidentu neatkarība;
- 4) Galvenās grāmatvedības politikas, novērtējumi un apleses;
- 5) Iekšējā kontrole;
- 6) Atbilstība;
- 7) Finanšu pārskati;

# Vispārējie principi, kuri ir attiecināmi uz Revīzijas komiteju lomu un darbību publiski kotējamos uzņēmumos: prasības galvenajos kapitāla tirgos (4)

8) Iekšējās revīzijas funkcijas;

9) Komunikācija;

10) Politika revīzijas komandas personāla piesaiste;

11) RK locekļu tikšanās biežums, jautājumu apspriešana ar vadību, iekšējiem un ārējiem revidentiem (saskaņā ar apstiprinātu darbības plānu un grafiku, parasti ne retāk kā reizi ceturksnī);

12) RK ziņojums un secinājumi par novērojumiem.

# Revīzijas komiteja darbības un atbildības juridiskā bāze Latvijā

- ▶ Finanšu instrumentu tirgus likums;
- ▶ Nasdaq Korporatīvās pārvaldības principi un ieteikumi to ieviešanā;
- ▶ Regulējums “ceļā”: Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 16.aprīļa Regula Nr.537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās ar ko atceļ Komisijas Lēmumu 2005/909/EK (Revīzijas regula). Revīzijas Regulas prasības (ar atsevišķiem izņēmumiem) ir jāpiemēro no 2016.gada 17.jūnija.



# Finanšu instrumentu tirgus likums (1)

## 54.1 pants. Revīzijas komiteja

(1) Kapitālsabiedrība, kuras pārvedami vērtspapīri ir iekļauti regulētajā tirgū, izveido revīzijas komiteju.

(2) Revīzijas komitejas **uzdevumi** ir šādi:

1) uzraudzīt kapitālsabiedrības finanšu pārskatu un konsolidēto finanšu pārskatu, ja kapitālsabiedrība sagatavo konsolidēto gada pārskatu, sagatavošanu;

2) uzraudzīt kapitālsabiedrības iekšējās kontroles un riska pārvaldības sistēmas darbības efektivitāti;

## Finanšu instrumentu tirgus likums (2)

- 3) uzraudzīt likumā noteiktās gada pārskata un konsolidētā gada pārskata, ja kapitālsabiedrība sagatavo konsolidēto gada pārskatu, pārbaudes norisi un pārbaudes rezultātā konstatēto trūkumu novēršanu;
- 4) ieteikt zvērinātu revidentu revīzijas pakalpojumu sniegšanai kapitālsabiedrībā;
- 5) pārbaudīt un uzraudzīt zvērināta revidenta neatkarību likuma "Par zvērinātiem revidentiem" izpratnē.

## Finanšu instrumentu tirgus likums (3)

(3) Revīzijas komiteja ir tiesīga pieprasīt un saņemt no kapitālsabiedrības valdes, kā arī no iekšējā audita dienesta, iekšējā revidenta vai sabiedrības kontroliera, ja tādi ir, informāciju un dokumentus, kas nepieciešami, lai varētu izpildīt tai noteiktos uzdevumus. Šajā pantā noteikto uzdevumu izpildei revīzijas komitejai ir tiesības veikt arī pārbaudes.

## Finanšu instrumentu tirgus likums (4)

(4) Revīzijas komitejas locekļus ievēlē uz trim gadiem akcionāru vai dalībnieku sapulce ar vienkāršu balsu vairākumu, nosakot viņiem atlīdzību.

Kapitālsabiedrības statūtos var noteikt īsāku revīzijas komitejas locekļa ievēlēšanas termiņu. Revīzijas komitejā ievēlē pietiekamu locekļu skaitu, lai nodrošinātu, ka tiek pienācīgi pildīti revīzijas komitejas uzdevumi.

## Finanšu instrumentu tirgus likums (5)

(5) Par revīzijas komitejas locekli var būt tikai rīcībspējīga fiziskā persona, kurai ir nevainojama reputācija <...>. Par revīzijas komitejas locekli var būt kapitālsabiedrības padomes loceklis.

(6) Par revīzijas komitejas locekli nevar būt kapitālsabiedrības valdes loceklis, prokūrists vai komercpilnvarnieks, kā arī šīs kapitālsabiedrības kontrolētās sabiedrības (meitas sabiedrības) valdes loceklis vai persona, kurai ir tiesības pārstāvēt šo kontrolēto sabiedrību (meitas sabiedrību). <...>

## Finanšu instrumentu tirgus likums (6)

(7) Vismaz viens revīzijas komitejas loceklis ir neatkarīgs, un viņam ir nepieciešamā izglītība un ne mazāk kā triju gadu atbilstoša darba pieredze grāmatvedības vai revīzijas jomā. Revīzijas komitejas loceklis ir **neatkarīgs** <...>. Revīzijas komitejas loceklim ir nepieciešamā izglītība, ja viņš ir Latvijas Republikā vai ārvalstīs ieguvis augstāko izglītību ekonomikas, vadības vai finanšu jomā vai ārvalstīs ieguvis attiecīgās valsts revidenta kvalifikāciju, vai arī ir zvērināts revidents atbilstoši likumam "Par zvērinātiem revidentiem".

## Finanšu instrumentu tirgus likums (6)

(9) Revīzijas komitejas darbu vada tās priekšsēdētājs, kuru no sava vidus ievēlē revīzijas komitejas locekļi. Kapitālsabiedrības statūtos var noteikt citu revīzijas komitejas priekšsēdētāja ievēlēšanas kārtību.

(10) Revīzijas komiteja patstāvīgi pieņem lēmumus saistībā ar tai šajā likumā noteiktajiem uzdevumiem un vienu reizi gadā vai, ja nepieciešams, biežāk informē akcionāru vai dalībnieku sapulci par to izpildi.

## Finanšu instrumentu tirgus likums (6)

(11) Kapitālsabiedrībā, kas atbilst šā likuma [1.panta](#) 33.punktā minētajiem kritērijiem\*, revīzijas komitejas uzdevumus var pildīt kapitālsabiedrības pārraudzības institūcija. Lēmumu par revīzijas komitejas uzdevumu izpildes nodošanu kapitālsabiedrības pārraudzības institūcijai pieņem akcionāru vai dalībnieku sapulce.

\*MVU (individuāli vai konsolidēti) atbilst 2 no 3:

- ▶ a) vidējais darbinieku skaits gadā ir mazāks par 250,
- ▶ b) aktīvu kopsumma nepārsniedz 43 000 000 *euro*,
- ▶ c) gada apgrozījums nepārsniedz 50 000 000 *euro*.



# Nasdaq Korporatīvās pārvaldības principi un ieteikumi to ieviešanā, 2010.gads (1)

**Nasdaq 2010.gadā aktualizēja korporatīvās pārvaldības principus un ieteikumus to ieviešanā atbilstoši tendencēm ES un citās valstīs, ņemot vērā EK izstrādātās rekomendācijas (arī attiecībā uz Emitentu Revīzijas komiteju darbību).**

Šo ieteikumu **mērķis** ir ne tikai uzlabot biržā kotēto uzņēmumu korporatīvās pārvaldības kvalitāti un stiprināt vispārējo biznesa ētiku Latvijā, bet arī sabiedrības un uzņēmēju izpratni par kvalitatīvas pārvaldības nozīmi un veicināt uzņēmuma finansiālo un stratēģisko mērķu sasniegšanu.

## Nasdaq Korporatīvās pārvaldības principi un ieteikumi to ieviešanā (2)

*levēro un paskaidro* princips joprojām neuzliek par obligātu pienākumu uzņēmumiem pārkārtot savu pārvaldību atbilstoši rekomendācijām, bet dod iespēju investoram izprast katra uzņēmuma pārvaldības specifiku un nianšes.

Uzņēmumi izvērtē katra rekomendētā principa lietderību un samērojamību ar uzņēmuma darbības specifiku, un izmanto katrā dokumentā ietvertās rekomendācijas kā ieteikumus labajai praksei.

# Nasdaq Korporatīvās pārvaldības principi un ieteikumi to ieviešanā (3)

- ▶ **12.pants. Emitenta revīzijas komiteja**  
**Revīzijas komiteja tiek izveidota ar Emitenta akcionāru sapulces lēmumu, atbilstoši tiesību aktu prasībām nosakot tās darbības principus un atbildības apjomus.**

Revīzijas komitejas **funkcijas** un **atbildība** būtu nosakāmas komitejas nolikumā vai tam pielīdzinātā dokumentā.

## Nasdaq Korporatīvās pārvaldības principi un ieteikumi to ieviešanā (4)

Lai nodrošinātu efektīvu Revīzijas komitejas darbību vēlams, lai tās sastāvā būtu vismaz trīs locekļi, kuriem ir **pietiekamas zināšanas grāmatvedības kārtošanā**, jo viena no Revīzijas komitejas galvenajām darbības jomām ir jautājumi, kuri saistīti ar Emitenta finanšu atskaitēm un kontroli.

## Nasdaq Korporatīvās pārvaldības principi un ieteikumi to ieviešanā (5)

Visiem Revīzijas komitejas locekļiem **jābūt pieejamai informācijai** par Emitenta lietotajām grāmatvedības uzskaites metodēm. Valde informē Revīzijas komiteju par metodēm, kas tiek lietotas, novērtējot nozīmīgus un neparastus darījumus, kur novērtējumam var tikt piemērotas atšķirīgas metodes, kā arī nodrošina, ka Revīzijas komitejai **ir pieejama visa ar tiesību aktiem noteiktā informācija**.

## Nasdaq Korporatīvās pārvaldības principi un ieteikumi to ieviešanā (6)

Emitentam ir jānodrošina, ka Revīzijas komitejai ir **iespējams iegūt** no Emitenta amatpersonām, valdes locekļiem un citiem darbiniekiem **komitejas darbības nodrošināšanai nepieciešamo informāciju**, kā arī **tiesības veikt neatkarīgu izmeklēšanu**, lai savas kompetences ietvaros atklātu pārkāpumus Emitenta darbībā.

Revīzijas komiteja **pieņem lēmumus savas kompetences ietvaros** un par savu darbību **atskaitās akcionāru sapulcei**.

# Regula Nr.537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās (1)

No vienas revidētās struktūras saņemtās maksas apjoms un maksas struktūra var apdraudēt obligātā revidenta vai revīzijas uzņēmuma neatkarību. <...> Ja obligātais revidents vai revīzijas uzņēmums kļūst pārāk atkarīgs no viena klienta, revīzijas komitejai būtu jāpieņem lēmums, balstoties uz pienācīgu pamatojumu, vai obligātais revidents vai revīzijas uzņēmums var turpināt veikt obligāto revīziju. Pieņemot tādu lēmumu, revīzijas komitejai būtu jāņem vērā, inter alia, apdraudējums neatkarībai un šāda lēmuma sekas.

## Regula Nr.537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās (2)

Obligātajam revidentam vai revīzijas uzņēmumam vajadzētu būt spējīgam sniegt ar revīziju nesaistītus pakalpojumus, kas nav aizliegti saskaņā ar šo regulu, ja šo pakalpojumu sniegšanu iepriekš ir apstiprinājusi revīzijas komiteja un ja obligātais revidents vai revīzijas uzņēmums ir pārliecinājies, ka šādu pakalpojumu sniegšana nerada tādu apdraudējumu obligātā revidenta vai revīzijas uzņēmuma neatkarībai, kuru, piemērojot aizsardzības pasākumus, nevar samazināt līdz pieņemamam līmenim.



## Regula Nr.537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās (3)

Lai izvairītos no interešu konfliktiem, ir svarīgi, lai obligātais revidents vai revīzijas uzņēmums pirms revīzijas uzdevuma sabiedriskas nozīmes struktūrā akceptēšanas vai turpināšana novērtētu, vai ir ievērotas neatkarības prasības <...>. Obligātajam revidentam vai revīzijas uzņēmumam būtu katru gadu jāapstiprina revidētās struktūras revīzijas komitejai sava neatkarība un jāapspriež ar šo komiteju jebkādi apdraudējumi tā neatkarībai, kā arī aizsardzības pasākumi, kas piemēroti minēto apdraudējumu mazināšanai.

## Regula Nr.537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās (4)

Obligātās revīzijas vērtība revidētajai struktūrai tiktu īpaši paaugstināta, ja tiktu pastiprināta komunikācija starp obligāto revidentu vai revīzijas uzņēmumu, no vienas puses, un revīzijas komiteju, no otras puses. <...> ir svarīgi, lai obligātais revidents vai revīzijas uzņēmums iesniegtu revīzijas komitejai sīkāk izstrādātu papildu ziņojumu par obligātās revīzijas rezultātiem. Šis papildu ziņojums būtu jāiesniedz revīzijas komitejai ne vēlāk par revīzijas ziņojumu. Obligātajam revidentam vai revīzijas uzņēmumam pēc pieprasījuma ar revīzijas komiteju būtu jāapspiež svarīgākie jautājumi, kas minēti papildu ziņojumā.

# Regula Nr.537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās (5)

Ir svarīgi stiprināt revīzijas komitejas lomu jauna obligātā revidenta vai revīzijas uzņēmuma atlasē, lai revidētās struktūras akcionāru vai locekļu pilnsapulcē varētu pieņemt uz labāku informāciju balstītu lēmumu. Tādēļ administratīvajai vai uzraudzības struktūrai, nākot klajā ar priekšlikumu pilnsapulcei, būtu jāpaskaidro, vai tā piekrīt revīzijas komitejas izvēlei, un ja ne, tad kāpēc.

## Regula Nr.537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās (6)

Revīzijas komitejas ieteikumā būtu jāiekļauj vismaz divas iespējamās kandidatūras revīzijas uzdevumam un pienācīgs pamatojums par vienu ieteicamo kandidatūru, lai varētu izdarīt reālu izvēli. Lai sniegtu godīgu un pienācīgu pamatojumu savā ieteikumā, revīzijas komitejai būtu jāizmanto revidētās struktūras rīkotās obligātās atlases procedūras rezultāti, par ko revīzijas komiteja uzņemas atbildību.

# Regula Nr.537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās (7)

- ▶ Obligāto revīziju pakalpojumu sniegšanas sabiedriskas nozīmes struktūrām tirgus laika gaitā attīstās. Tādēļ ir nepieciešams, lai kompetentās iestādes pārraudzītu tirgus tendences, it īpaši attiecībā uz riskiem, ko izraisa augsta tirgus koncentrācija, tostarp konkrētās nozarēs, kā arī attiecībā uz revīzijas komiteju darba rezultātiem.

# Regula Nr.537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās (8)

- ▶ Papildu ziņojumu revīzijas komitejai paraksta un datē. Revīzijas uzņēmumam veicot obligāto revīziju, papildu ziņojumu revīzijas komitejai paraksta obligātie revidenti, kas minēto obligāto revīziju veikuši revīzijas uzņēmuma vārdā.

**Revīzijas komitejai savu mērķu sasniegšanā būs jāfokussējas uz sekojošām piecām jomām:**

- Attiecīgā kompetence grāmatvedības jomā saistībā ar uzņēmuma vadības/ pārvaldības jautājumiem;**
- Pārraudzība pār iekšējo kontroli;**
- Pārraudzība pār ārējo revīziju;**
- Adekvātie resursi komitejas funkciju izpildē;**
- Izpratne par transakciju ekonomiskiem pamatiem.**

# Jautājumi, uz kuriem savā darbībā būs jākoncentrējas Revīzijas komitejas locekļiem (1)

- ▶ Vai uzņēmuma darbība atbilst jauna regulējuma garam un burtam?
- ▶ Kā ir iespējams sniegt pakalpojumus uzņēmumam labākā veidā, būdams ārpus tā, spēlējot “otro lomu”? Ņemot vērā šo apstākli, kādi būs juridiskās atbildības aspekti un personālie pienākumi/apgrūtinājumi?
- ▶ Kā ir iespējams būt saskaņā ar prasībām, kuras izvirza jaunais regulējums, ja tikšanās Revīzijas komitejā notiek tikai dažas reizes gadā?



## Jautājumi, uz kuriem savā darbībā būs jākoncentrējas Revīzijas komitejas locekļiem (2)

- ▶ Kā uzņēmums vislabākā veidā var izpildīt neskaitāmās normatīvajā regulējumā ietvertās prasības situācijā, kad uzņēmuma vadības izmaksas un biznesa attīstības stratēģija nebalstās tikai uz šīs atbilstības aspektiem?

# Paldies par uzmanību!

Andrejs Ponomarjovs, ekonomikas doktors,  
Revīzijas konsultatīvās padomes priekšsēdētājs,  
Nasdaq konsultants un pārstāvis Revīzijas konsultatīvajā padomē,  
Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācijas prezidents

[Irga@Irga.lv](mailto:Irga@Irga.lv),  
[lean@balticom.lv](mailto:lean@balticom.lv)  
tel. +371 67333227